Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto 8.10.2021
TAE 2022
Teema: Ammatillinen koulutus, lukiokoulutus (29.20.)

TIIVISTELMÄ AMMATILLINEN KOULUTUS

- Työvoiman saatavuuden ja työmarkkinoiden kohtaannon kannalta on olennaista se, että tutkintotarjontaa kohdennetaan toimialakohtaisten, alueellisten ja paikallisten työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi rakennemuutosalat tulisi huomioida kohdennuksissa. Ennakoinnilla ja tiedolla johtamisella ammatillisen koulutuksen järjestäjät voivat vastata toiminta-alueensa väestön osaamistarpeisiin ja näin varmistaa koulutuksen vastaamista työmarkkinoiden tarpeisiin.
- Opetushallitus pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuutta vahvistetaan kehittämällä jatkuvasti tutkintorakennetta ja tutkintoja yhteistyössä ammatillisen koulutuksen toimijoiden, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Määrärahavarauksella varmistetaan sitä, että koulutuksen järjestäjillä olisi mahdollisuudet palkata opettajia tarpeiden mukaan ja näin varmistaa kunkin opiskelijan oppimismahdollisuudet. Erilaisissa selvityksissä on todettu tarve mm. selkeyttää henkilökohtaistamisprosessia ja sen laadukasta toteutumista eri vaiheissa.
- Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määräytymisperusteiden uudistamisen kokeiluun nuorten kouluttautumisen ja työllistymisen tukemiseksi on talousarvioesityksessä 5 000 000 euron määrärahavaraus. Tärkeää olisi varmistaa sitä, että eri aloilla riittää työelämässä oppimisen paikkoja ja näin opiskelijoilla olisi tosiasialliset mahdollisuudet työelämässä oppimiseen. Opetushallitus näkee, että tässä olisi tärkeää se, että kohdennukset suuntautuisivat tasaisesti eri aloille ja alueille ja myös siten, että erilaiset oppijat, ml. erityisen tuen tarpeen opiskelijat, olisivat tasavertaisessa asemassa työelämässä oppimisessa. Oppisopimukseen perustuvan koulutuksen rinnalla on koulutussopimukseen perustuva koulutus, ja näiden molempien joustava käyttö opiskelijoiden oppimistarpeisiin vastaamiseksi tulisi olla jatkossakin käytössä.
- Oppivelvollisuuden laajentamiseen on varattu 9 492 000 euron määräraha. Tällä varmistetaan kaikille perusopetuksen päättäneille toisen asteen koulutukseen pääsy ja tutkinnon suorittamismahdollisuus.
- Opetushallitus näkee, että vihreä siirtymän edellyttämät osaamisvaatimukset ovat tärkeitä myös ammatillisessa koulutuksessa yleisesti ja ilmastovastuu, kiertotalouden ratkaisut sekä luontokatokysymys ovat kaikki olennaista osaamista, joilla ratkaistaan myös suomalaisen työmarkkinoiden elpymistä koronatilanteesta ja varmistetaan työelämän siirtyminen kohti hiilineutraaliutta ja kokonaiskestävyyttä.
- Ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien ja -avustusten määrärahasta on varattu 70 000 000 euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen myönnettäviin perusrahoituksen harkinnanvaraisiin korotuksiin. Tällä varauksella voidaan varmistaa sitä, että koulutuksen järjestäjillä olisi riittävä resurssointi opiskelijahuollon tehtäviin ja näin tukea kunkin opiskelijan oppimisvalmiuksia. Riittävä rahoitus tulisi turvata jatkossa pysyväisluonteisesti, jotta varmistettaisiin opetuksen ja ohjauksen riittävä resurssointi ja toteutus laadukkaasti ja vaikuttavasti pidemmällä tähtäimellä.
- Oppimis- ja hyvinvointivajeesta koottu kokemustieto ammatillisen koulutuksen kentältä kertoo, että opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen myönnettävät perusrahoituksen harkinnanvaraiset korotukset ovat elintärkeä tuki koronapandemiasta palautumisessa. Toimialalla näkyy kuitenkin kasvava huoli siitä, miten kestävä ratkaisu määräaikainen lisäresurssi palautumisessa on. Opetus- ja ohjaushenkilöstön riittävyyden lisäksi keskeistä on palauttaa opiskelijoiden opiskelu-, elämänhallinta- ja sosiaaliset taidot opintoja edistävälle tasolle. Opetushallitus pitää tämän vuoksi tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen kehittämistoimintaa voidaan koronapandemiasta palautumistilanteessa rahoittaa myös tarvelähtöisesti kohdennetuin valtionavustuksin.

TIIVISTELMÄ LUKIOKOULUTUS

- Lukiokoulutuksen kehittämisessä ajankohtaista on uusien, elokuussa 2021 käyttöön otettujen opetussuunnitelmien sisäänajo. Paikalliset opetussuunnitelmat perustuvat Opetushallituksen marraskuussa 2019 julkaisemiin lukion opetussuunnitelman perusteisiin. Uudistus vahvistaa lukiolaisten laaja-alaista osaamista ja yleissivistystä. Samalla uudistetaan ylioppilastutkintoa.
- Uudet opetussuunnitelmat huomioivat aiempaa vahvemmin opiskelijoiden hyvinvoinnin ja yksilölliset tarpeet sekä antavat heille entistä kattavammat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelijoiden opinnoissa etenemistä tuetaan entistä vahvemmalla ja pitkäkestoisemmalla opinto-ohjauksella ja erityisopetuksella. Hyvinvoinnin, hyvän arjen sekä yhteisöllisen, opiskelijoita osallistavan toimintakulttuurin painottamisella on erityistä tilausta nyt korona-ajan aiheuttamien haasteiden takia.
- Oppivelvollisuuden mukanaan tuoma maksuttomuus edistää lukiolaisten ja heidän perheidensä hyvinvointia ja lukiolaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia opiskella.
- Opetushallitus tukee uusien opetussuunnitelmien toimeenpanoa monipuolisesti yhdessä Lukioiden kehittämisverkoston kanssa. Myös lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmalla tuetaan opetussuunnitelmien toimeenpanoa ja oppimisen laadun kehittämistä.
- Pandemian vaikutukset hyvinvointiin tulivat selkeästi esiin syyskuussa julkaistuissa Kouluterveyskyselyn valtakunnallisissa tuloksissa sekä toukokuisissa TEA -tiedonkeruun toista astetta koskevissa vastauksissa.
- Opiskelijoiden hyvinvointi rakentuu suurelta osin heidän arkiympäristössään. Paluu lukioyhteisön arkeen ja sen tuttuihin rutiineihin ja vuorovaikutussuhteisiin on eheyttävää ja psykologisen turvallisuuden kokemusta vahvistavaa.
- Jokaisessa lukiossa toimii opiskeluhuoltoryhmä, joka suunnittelee opiskeluhuollon ja hyvinvointityön toimintatavat sekä sopii työn edellyttämästä vastuunjaosta. Opiskeluhuolto-ryhmien työn tueksi on Opetushallituksessa valmisteltu erillinen muistilista, jonka tavoitteena on sekä tehostaa että yhtenäistää opiskeluhuoltoryhmien toimintaa oppilaitoksissa.
- Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä ja ehkäisevänä, jolloin se tavoittaa jokaisen opiskelijan ja lisää työn vaikuttavuutta. Työn tueksi Opetushallitus on valmistellut oppilaitosten käyttöön valmiin ja tietoturvallisen kyselylomakkeen opiskelijoille.
- Pandemian aikana niin yhteisöllistä työtä kuin opiskeluhuollon palveluja on opittu toteuttamaan myös digitaalisesti ja osa näistä käytännöistä näyttäisi vakiintuvan pysyviksi. Opetushallitus on koonnut kentän toimijoiden opiskeluhuollossa käyttämät digitaaliset toimintatavat omaksi virikeaineistokseen.
- Vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, jo aikaisemmin nuorten mielenterveyspalvelut niin perus- kuin erityissairaanhoidon tasolla ovat olleet ruuhkautuneita. Heikoimmassa asemassa pandemiatilanteessa ovat olleet opiskelijat, joilla on ollut eri syistä johtuvia ongelmia jo aiemmin. Oppilas- ja opiskeluhuoltopalveluihin kohdennettavan rahoituksen kasvattaminen vuonna 2022 perusopetuksessa ja toisella asteella turvaa opiskeluhuollon palveluiden työn edellytyksiä oppilaitoksissa aikana, jolloin niiden tarve on suurimmillaan. Sote-uudistuksen eteneminen tarkoittaa oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden toiminnassa valmistautumista henkilöstön hallinnolliseen siirtymään hyvinvointialueille. Talousarviossa esitetyt määrärahat tukevat myös palvelujen sujuvaa siirtymää hyvinvointialueiden piiriin.
- Opetushallitus on juuri myöntänyt 211 lukiokoulutuksen järjestäjälle yhteensä 15 miljoonaa euroa valtionavustuksina tasoittamaan koronan aiheuttamien poikkeusolojen vaikutuksia. Vuosien 2021–2023 aikana avustuksilla rahoitetaan tukitoimia, joilla paikataan opiskelijoiden osaamisvajeita ja vahvistetaan heidän hyvinvointiaan.

1. Ammatillisen koulutuksen näkymät talousarvioesityksen valossa, mm. koulutuspaikkojen ja opettajien riittävyys, työmarkkinoiden tarpeet, mahdollisuudet työpaikoilla järjestettävän koulutuksen vahvistamiseen

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on vahvistaa osaavan työvoiman saatavuutta ja kohtaantoa työmarkkinoiden kanssa sekä lisätä yksilöiden geneerisiä läpi työuran tarvittavia taitoja. Jotta näihin voidaan vastata, edellyttää se säännöllistä osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointia, tutkintojärjestelmän ja tutkinnon perusteiden ajantasaisuudesta huolehtimista sekä riittävää toimeenpanon tukea sekä yhteistyötä eri tahojen kesken.

Ammatillisen tutkinnon suorittajamäärissä on arvioitu toteutuvan pientä nousua vuonna 2022 verrattuna vuoteen 2021. Koronapandemia on siirtänyt joidenkin opiskelijoiden tutkinnon suorittamista, joten on hyvinkin todennäköistä, että suorittajamäärät tulevat nousemaan myös sen vuoksi. Työvoiman saatavuuden ja työmarkkinoiden kohtaannon kannalta on olennaista se, että tutkintotarjontaa kohdennetaan toimialakohtaisten, alueellisten ja paikallisten työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi rakennemuutosalat tulisi huomioida kohdennuksissa. Uusia ammatteja ja osaamistarpeita syntyy digitaaliseen ja hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtymisessä, mikä edellyttää nopeaakin reagointia ja tutkintokoulutuksen lisäksi myös muuta ammatillista koulutusta. Ennakoinnilla ja tiedolla johtamisella ammatillisen koulutuksen järjestäjät voivat vastata toiminta-alueensa väestön osaamistarpeisiin ja näin varmistaa koulutuksen vastaamista työmarkkinoiden tarpeisiin.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen vuoden 2022 talousarvioesitys on 23 460 000 euroa, joka on 23 % enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahasta on varattu Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaan 5 000 000 euroa. Muilta osin määrärahaa voi käyttää esim. kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen sekä tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen ja toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan koronapandemian jälkeiseen tilanteesta selviytymistä ja ammatillisen koulutuksen uudistumista. Muun muassa digitaaliset palveluiden, oppimisympäristöjen ja ratkaisujen edelleen kehittäminen edellyttävät uudenlaista panostusta ja resurssointia ammatillisen koulutuksen toimijoilta. Opetushallitus pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuutta vahvistetaan kehittämällä jatkuvasti tutkintorakennetta ja tutkintoja yhteistyössä ammatillisen koulutuksen toimijoiden, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien ja -avustusten määrärahaksi esitetään vuoden 2022 talousarvioesityksessä 1 008 742 000 euroa (29.20.30). Tämä on 4 % enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Samanaikaisesti esitetään pientä lisäystä ammatillisen koulutuksen tavoitteellisiin opiskelijavuosiin sekä tutkinnon suorittajamääriin.

Talousarvioesityksessä on varattu 70 000 000 euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen myönnettäviin perusrahoituksen harkinnanvaraisiin korotuksiin. Määrärahavarauksella varmistetaan sitä, että koulutuksen järjestäjillä olisi mahdollisuudet palkata opettajia tarpeiden mukaan ja näin varmistaa kunkin opiskelijan oppimismahdollisuudet. Panostuksia tarvitaan myös opettajien osaamisen täydennyskoulutukseen. Erilaisissa selvityksissä on todettu tarve mm. selkeyttää henkilökohtaistamisprosessia ja sen laadukasta toteutumista eri vaiheissa. Laadukkaiden yksilöllisten opintopolkujen toteuttaminen edellyttää yksilöllisiä opintopolkuja tukevien pedagogisien toimintamallien ja ohjauspalvelujen mallien sekä digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa sekä tutkintojen ja tukinnon perusteiden kehittämistä eri toimijoiden yhteistyönä. Tarvitaan myös opettajien jatkuvaa osaamisen päivittämistä mm. muuttuvien työelämän osaamistarpeiden ja uudistuvien tutkinnon perusteiden myötä.

Määrärahavaraus 16 000 000 euroa opiskelijavuosien lisäyksenä lähihoitajien koulutukseen hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi varmistaa sitä, että akuuttiin hoitajapulaan saataisiin helpotusta ja myös tulevaisuudessa Suomessa olisi kattavasti hoitoalan ammatillista osaamista.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määräytymisperusteiden uudistamisen kokeiluun nuorten kouluttautumisen ja työllistymisen tukemiseksi on talousarvioesityksessä 5 000 000 euron määrärahavaraus. Tärkeää olisi varmistaa sitä, että eri aloilla riittää työelämässä oppimisen paikkoja ja näin opiskelijoilla olisi tosiasialliset mahdollisuudet työelämässä oppimiseen. Opetushallitus näkee, että tässä olisi tärkeää se, että kohdennukset suuntautuisivat tasaisesti eri aloille ja alueille ja myös siten, että erilaiset oppijat, ml. erityisen tuen tarpeen opiskelijat, olisivat tasavertaisessa asemassa työelämässä oppimisessa. Oppisopimukseen perustuvan koulutuksen rinnalla on koulutussopimukseen perustuva koulutus, ja näiden molempien joustava käyttö opiskelijoiden oppimistarpeisiin vastaamiseksi tulisi olla jatkossakin käytössä.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen on varattu 9 492 000 euron määräraha. Tällä varmistetaan kaikille perusopetuksen päättäneille toisen asteen koulutukseen pääsy ja tutkinnon suorittamismahdollisuus. Panostuksia tarvitaan jatkuvaan ohjaukseen ja tukeen koulutuksen ajan, jotta koulutukseen päässeet myös suorittavat tutkinnon ja näin sijoittuvat työelämään tai jatko-opintoihin. Oppivelvollisuuden laajentamiseen panostamisella varmistetaan myös sitä, että erilaiset oppijat, myös aliedustetut ryhmät, pääsevät toisen asteen koulutukseen, mahdollisesti valmentavien koulutusten kautta. Ensimmäisen syksyn tilanne on osoittanut, että erityisen tuen piirissä olevien oppijoiden opiskelupaikkoja on tarpeen lisätä. Oppivelvollisuuden toteutumisen seuranta on tärkeää ja tästä onkin jo tehty tarkka suunnitelma opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä.

Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen perustamisella pyritään osaltaan varmistamaan sitä, että koulutusjärjestelmä vastaa työelämän ja erilaisten yksilöiden osaamistarpeiden kehittämistä. Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen toimintamenoihin varatusta 14 450 000 eurosta on varattu 13 350 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistamiseen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3). Tavoitteet vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen tukemisesta varmistetaan rahoitettavien koulutusten valintakriteereillä. Opetushallitus näkee, että vihreä siirtymän edellyttämät osaamisvaatimukset ovat tärkeitä myös ammatillisessa koulutuksessa yleisesti ja ilmastovastuu, kiertotalouden ratkaisut sekä luontokatokysymys ovat kaikki olennaista osaamista, joilla ratkaistaan myös suomalaisen työmarkkinoiden elpymistä koronatilanteesta ja varmistetaan työelämän siirtyminen kohti hiilineutraaliutta ja kokonaiskestävyyttä.

2. Lukiokoulutuksen kehittäminen

Talousarvioesityksessä lukiokoulutuksen keskeisenä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on, että lukiokoulutus tuottaa korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja elinikäiseen oppimiseen. Esityksen tavoiteosassa painotetaan sitä, että lukiokoulutuksen perustan on oltava vahva ja toimintakykyinen. Lukiokoulutuksen saatavuus halutaan turvata koko maassa. Lukiokoulutuksen laatua vahvistetaan ja uudistetun lukiolainsäädännön toimeenpanoa tuetaan. Lukiolain toimeenpanolla vahvistetaan opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää kansainvälistymistä tukevaa osaamistaan ja mahdollisuuksia tutustua korkeakouluihin ja korkeakouluopintoihin sekä työelämään jo lukio-opintojensa aikana lukion sijaintipaikasta riippumatta. Lisäksi vahvistetaan opiskelijoiden hyvinvointia, tuetaan opinnoissa etenemistä ja ehkäistään syrjäytymistä; tätä edistää osaltaan oppivelvollisuuden

laajentuminen. Lukion uusien 1.8.2021 käyttöön otettujen opetussuunnitelmien toimeenpanon tukemista jatketaan. Lisäksi toimintakulttuurin uudistamiseksi ja oppimisympäristöjen monipuolistamiseksi jatketaan lukion kehittämisverkoston (LUKE–verkosto) toimintaa. Lukiokoulutuksen laatukulttuuria vahvistetaan laatu- ja saavutettavuusohjelmalla. Erityisen koulutustehtävän valtakunnalliset kehittämislukiot toimivat osaamisalojensa valtakunnallisina koulutuksen kehittäjinä. Ylioppilastutkintolainsäädännön uudistus otetaan asteittain käyttöön siten, että säädettyjä uudistuksia sovelletaan kaikilta osin keväästä 2022 lukien. Ylioppilastutkintolain uudistuksilla osaamista osoitetaan entistä laajemmin ja monipuolisemmin.

Lukiokoulutuksen opiskelijamäärän arvioidaan nousevan vuonna 2022 noin tuhannella: nuorten lukiokoulutuksessa 96 400:een (+900) ja aikuisten lukiokoulutuksessa noin 6500:een (+100).

Lukiokoulutuksen valtionosuuksien ja -avustusten määrärahaksi esitetään vuoden 2022 talousarvioesityksessä 240 403 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon seuraavat muutokset: erityisen koulutustehtävän lisärahoitus 486 000, indeksikorotus (2,5 %) 6 458 000, kustannustenjaon tarkistus 6 359 000, lukiouudistuksen toimeenpano 4 530 000, opiskelijamäärämuutokset 4 892 000, oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019) 17 973 000, valtionosuuden määräytymisperusteiden tarkentuminen 1 266 000. Yhteensä muutoksista tulee 41 964 000 euron lisäys. Huolimatta lukiokoulutukselle ehdotetun kokonaissumman noususta, koulutuksen järjestäjien osuus kustannuksista näyttää koulutuksen järjestäjien laskelman mukaan kasvavan velvoitteiden lisääntyessä ja kustannustason noustessa.

Lukiokoulutuksen kehittämisen kannalta erityisen merkittävää on, että lukiot ovat elokuusta 2021 aloittaneet asteittain uusien opetussuunnitelmien (LOPS) käyttöönoton. Paikalliset opetussuunnitelmat perustuvat Opetushallituksen marraskuussa 2019 julkaisemiin lukion opetussuunnitelman perusteisiin. Vuonna 2022 jatketaan uusien opetussuunnitelmien sisäänajoa, kun toisen vuoden opinnotkin ovat niiden mukaisia. Opetussuunnitelmauudistus vahvistaa lukiolaisten laaja-alaista osaamista ja yleissivistystä. Opetushallitus pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanoon on riittävät resurssit.

Talousarvioesityksen tavoitteiden mukaisesti uudet opetussuunnitelmat huomioivat aiempaa vahvemmin opiskelijoiden hyvinvoinnin ja yksilölliset tarpeet sekä antavat heille entistä kattavammat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään. Opetushallituksen LOPS-materiaalit ja -tukiwebinaarit sekä neuvonta tukevat opettajien työtä ja opetussuunnitelmien käyttöönottoa paikallisesti. Tärkeässä roolissa lukiokentän näkemysten esiintuojana, uusien ideoiden esittäjänä ja hyvien käytänteiden levittäjänä on talousarvioesityksessä mainittu Lukioiden kehittämisverkosto, jonka toimintaa Opetushallitus koordinoi. Koko maan kattava verkosto on jaettu kahdeksaan alueeseen ja toimii 12 aluekoordinaattorin voimin. Opetushallitus pitää tärkeänä, että LUKE-verkoston toiminta turvataan jatkossakin.

Opiskelijoiden oppimisen laadun ja hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä on, että uusien opetussuunnitelmien fokus on erityisesti hyvän arjen rakentamisessa. Tavoitteena on, että lukio on inspiroiva, elämänmakuinen ja mielekäs paikka opiskella lukiolaisille sekä työskennellä opettajille, rehtoreille ja tukihenkilöstölle. Hyvinvoinnin ja hyvän arjen painottamisella on erityistä tilausta nyt korona-ajan aiheuttamien haasteiden takia. Oppivelvollisuuden laajennus edistää osaltaan opintojen maksuttomuuden myötä lukiolaisten perheiden hyvinvointia ja lukiolaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia opiskella.

Opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen liittyy laajempaan talousarvion yleisperusteluissa mainittuun yhteiskunnallisen tavoitteeseen, jonka mukaan vuonna 2030 puolet 25–34-vuotiaista suomalaisista on suorittanut nykyisen reilun 40 %:n sijaan korkeakoulututkinnon.

Hyvinvointia edistävien tekijöiden tunnistamisen ja vahvistamisen ohella LOPS-perusteiden punaisena lankana kulkee opiskelijoiden laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Uutta on se, että laaja-alaisen

osaamisen osa-alueet eli 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen muodostavat kaikkien oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Uuden lukiolain mukaista laaja-alaisuutta edistää myös lukio-opintojen uudenlainen rakenne. Kurssien sijaan lukioissa opiskellaan jatkossa opintojaksoja, jotka voivat olla eri laajuisia ja oppiainerajat ylittäviä. Nämä antavat uuden mielekkään mahdollisuuden myös opettajien yhteistyölle.

LOPS-perusteissa painottuvat talousarvioesityksen tavoitteiden mukaiset monipuoliset yhteydet ympäröivään maailmaan. Lukiokoulutuksen järjestäjien velvoitteena on lukion sijaintipaikasta riippumatta vahvistaa lukioiden ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä sekä tarjota opiskelijoille mahdollisuuksia kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyystaitojaan.

Opiskelijoiden opinnoissa etenemistä tuetaan entistä vahvemmalla ja pitkäkestoisemmalla opinto-ohjauksella ja erityisopetuksella. Tavoitteena on, että laadukas oppiminen, yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri sekä hyvinvointia vahvistavat elämänhallinnan taidot tukevat opiskelijoiden kasvua tasapainoisiksi, sivistyneiksi sekä aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä edistävät yhdenvertaisuutta ja ehkäisevät syrjäytymistä. Tässä yhteydessä mainittakoon, että oppimisvalmiuksien vahvistamisessa, saavutettavuuden lisäämisessä ja syrjäytymisen ehkäisemisessä arvokasta työtä tekevät myös maamme aikuislukiot, jotka mahdollistavat yksilölliset oppimispolut eri ikäisille ja eri taustaisille oppijoille.

Lukioiden toimintakulttuurin kehittäminen entistä yhteisöllisemmäksi ja opiskelijoita osallistavammaksi on keskeinen uusien opetussuunnitelmien tavoite. Lisäksi halutaan jatkuvasti modernisoida oppimisympäristöjä ja laajentaa näkökulmaa oppimiseen. Tätä varten talousarvioesityksessä on yhteensä 1,775 miljoonan euron avustukset lukiokoulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä lukioiden kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat käynnistämässä peruskouluille ja toisen asteen oppilaitoksille suunnatun ilmasto- ja kestävyyskasvatushankkeen, johon suunnataan hallituskauden aikana toisen asteen oppilaitoksille yhteensä 1 milj. euroa. Hyödyllistä olisi saada rahoitusta myös lukuliikkeen toiminnan laajentamiseen toiselle asteelle.

Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaa ollaan parhaillaan käynnistämässä opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. Ohjelman seurantaryhmä on tehnyt kesästä lähtien pohjatyötä lukiokoulutuksen laatukulttuurin vahvistamiseksi. Tarkoitukseen jaetaan vuoden 2021 lopulla valtionavustuksia 5 milj. euroa ja vuoden 2022 aikana 10 milj. euroa. Laatu- ja saavutettavuusohjelmalla edistetään talousarvioesityksen tavoitteiden mukaisesti sekä lukiokoulutuksen laatua että saatavuutta koko maassa. Ohjelman tavoitteet ovat seuraavat:
1. Lukiolaisten hyvinvoinnin edistäminen sekä koulutuksen tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden vahvistaminen
2. Osaamistason ja osaamisen laadun nostaminen sekä oppimiserojen kaventaminen
3. Koulutuksen järjestäjien tukeminen laadunhallintatyössä lukiokoulutuksen laadun jatkuvassa parantamisessa
4. Lukiolain ja opetussuunnitelmien toimeenpanon tukeminen
5. Oppivelvollisuuden laajentaminen lukiokoulutukseen ja jatkuvan oppimisen vahvistaminen

Ylioppilastutkinnon rakenne muuttuu keväästä 2022 alkaen siten, että tutkintoon vaaditaan entisen neljän sijaan vähintään viisi ainetta. Äidinkieli ja kirjallisuus on kaikille pakollinen aine. Muutoin ei ole enää jakoa pakollisiin ja ylimääräisiin aineisiin, vaan valitaan neljä ainetta vähintään kolmesta seuraavasta ryhmästä: reaaliaine, vieras kieli, toinen kotimainen, matematiikka. Merkittävää kokelaiden kannalta on se, että viisi tutkintoon johtavaa ainetta voi suorittaa oppivelvollisuuden laajentamisen ansiosta maksuttomasti. Kokelaalla on edelleen käytettävissään kolme tutkintokertaa. Tutkinto valmistuu, kun kokelaan lukion oppimäärä ja tutkintoon vaadittavat kokeet ovat suoritettu. Uutta on myös se, että keväästä 2023 lähtien

oppiainerajat ylittävät tehtävät voivat perustua vuoden 2019 LOPS-perusteissa kuvattuun laaja-alaiseen osaamiseen. Kokelaiden henkisiä paineita vähentänee se, että hylätyn kokeen kompensaatiomahdollisuus on säilymässä uusitussa muodossa ja uusimismahdollisuuksia on lisätty: Jos tutkinnon suorittaminen on kesken, kokelas saa uusia hylätyn kokeen kolme kertaa seuraavan kolmen tutkintokerran aikana. Jos kokelas on jo valmistunut ylioppilaaksi, hylätyn kokeen saa uusia niin monta kertaa kuin haluaa. Kaikki kokelaat voivat uusia hyväksyttyjä kokeitaan rajattomasti (lähde www.ylioppilastutkinto.fi).

3.1 Toimenpiteet oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseksi lukiokoulutuksessa

Syyslukukauden käynnistyessä myös oppilaitoksissa on palattu tuttuun, mutta toisaalta muuttuneeseen arkeen, jota pandemia edelleen sävyttää. Pandemian vaikutukset hyvinvointiin tulivat selkeästi esiin syyskuussa julkaistuissa Kouluterveyskyselyn valtakunnallisissa tuloksissa sekä toukokuisissa TEA -tiedonkeruun toista astetta koskevissa vastauksissa.

Vaikka tässä vaiheessa on vielä haasteellista erottaa, mitkä opiskelijoiden ongelmista tai lisääntyneestä avun tarpeesta ovat yksinomaan pandemian aiheuttamia, on tärkeää, että toiminta oppilaitoksissa perustuu käytettävissä olevaan tietoon sekä yhteisön että opiskelijoiden hyvinvoinnista. Lukiot saavat käyttöönsä oppilaitoskohtaiset Kouluterveyskyselyn vastaukset ja nämä loppusyksystä valmistuvat tulokset tarjoavat erinomaisen tietopohjan lukioiden hyvinvointityön suunnittelulle ja toteutukselle jatkossa. Vuoden 2023 Kouluterveyskysely tulee olemaan suuntaa näyttävä ja kertoo aikanaan myös pandemian mahdollisista, pidemmälle aikavälille ulottuvista vaikutuksista.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Poikkeuksellisten olojen synnyttämän hyvinvointivajeen hoitaminen edellyttää oppilaitoksissa kokonaisvaltaista ja monialaista näkemystä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden vahvistamisen tarve on erityisen suurta lukioissa, joissa opetusta on järjestetty poikkeuksellisin järjestelyin. Opiskelijoiden hyvinvointi rakentuu suurelta osin heidän arkiympäristössään. Paluu lukioyhteisön arkeen ja sen tuttuihin rutiineihin ja vuorovaikutussuhteisiin on eheyttävää ja psykologisen turvallisuuden kokemusta vahvistavaa. Esimerkiksi opiskelijoiden ryhmäytymistä vahvistavia toimenpiteitä on suunnattu kaikille opiskelijoille, ei ainoastaan lukio-uraansa aloittaville.

Jokaisessa lukiossa toimii opiskeluhuoltoryhmä, joka suunnittelee opiskeluhuollon ja hyvinvointityön toimintatavat sekä sopii työn edellyttämästä vastuunjaosta. Opiskeluhuoltoryhmien työn tueksi on Opetushallituksessa valmisteltu erillinen muistilista, jonka tavoitteena on sekä tehostaa että yhtenäistää opiskeluhuoltoryhmien toimintaa oppilaitoksissa.

Yhteisön ja opiskelijoiden hyvinvoinnista huolehtiminen on oppilas- ja opiskelijahuoltolainkin mukaan lukion aikuisten yhteinen ja moniammatillinen tehtävä. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä ja ehkäisevänä, jolloin se tavoittaa jokaisen opiskelijan ja lisää työn vaikuttavuutta. Syyslukukauden alussa lukiossa on tärkeää tunnistaa myös opiskelijoiden yksilölliset oppimisen ja hyvinvoinnin tarpeet ja vastata niihin mahdollisimman nopeasti. Erityisesti varhaisessa tunnistamisessa ja hyvinvoinnin tukemisessa opettajat ja ryhmänohjaajat ovat avainasemassa. Työn tueksi Opetushallitus on valmistellut oppilaitosten käyttöön valmiin ja tietoturvallisen kyselylomakkeen opiskelijoille.

Koska pandemiatilanne on ollut ennen kokematon, on ollut välttämätöntä etsiä moniin lukion toimintatapoihin uusia keinoja ja ratkaisuja. Vuoden aikana niin yhteisöllistä työtä kuin opiskeluhuollon palveluja on opittu toteuttamaan myös digitaalisesti ja osa näistä käytännöistä näyttäisi vakiintuvan pysyviksi. Opetushallitus on koonnut kentän toimijoiden opiskeluhuollossa käyttämät digitaaliset toimintatavat omaksi virikeaineistokseen.

Oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut

Vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, jo aikaisemmin nuorten mielenterveyspalvelut niin perus- kuin erityissairaanhoidon tasolla ovat olleet ruuhkautuneita. Koronatilanne on lisännyt osaltaan myös opiskeluhuoltopalvelujen tarvetta. Samanaikaisesti palveluiden saatavuus on monissa lukioissa vaikeutunut opiskeluterveydenhuollon henkilöstön siirtäminen koronantilanteen torjunnan edellyttämiin tehtäviin. Tuen tarpeiden kasvaessa lakisääteisten määräaikojen noudattaminen psykologi- ja kuraattoripalveluissa on ollut selvitysten mukaan haasteellista. Heikoimmassa asemassa pandemiatilanteessa ovat olleet opiskelijat, joilla on ollut eri syistä johtuvia ongelmia jo aiemmin.

Talousarvioesityksessä yhdeksi toiminnalliseksi tavoitteeksi määritelty oppilas- ja opiskeluhuollon palvelujen vahvistaminen on muun muassa yllä kuvatuista syistä pandemian jälkeisessä ajassa ensisijaisen tärkeää. Tarvittavan opiskeluhuollollisen tuen toteuttaminen osana koulupäivää sekä nuoren yksilöllisen tuen tarpeisiin vastaaminen opiskeluhuollon palveluissa ja lakisääteisten määräaikojen puitteissa tulee turvata myös jatkossa. Se, että esityksessä ehdotetaan nostettavaksi palveluihin kohdennettavaa rahoitusta vuonna 2022 perusopetuksessa ja toisella asteella, turvaa opiskeluhuollon palveluiden työn edellytyksiä oppilaitoksissa aika, jolloin niiden tarve on suurimmillaan.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ehdotetaan parhaillaan muutettavaksi siten, että opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologitoiminnan sitovasta mitoituksesta ja kuraattorien kelpoisuudesta säädettäisiin lailla (OKM Hallituksen esitysluonnos, 2021). Jatkossa henkilömitoituksen toteutuminen tulee edellyttämään lisäresursseja erityisesti psykologitoimintaan. Talousarvioesityksen mukainen rahoitus turvaisi myös tämän hartaasti odotetun uudistuksen onnistumista käytännössä.

Sote-uudistuksen eteneminen tarkoittaa oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden toiminnassa valmistautumista henkilöstön hallinnolliseen siirtymään hyvinvointialueille. Mittavan uudistuksen hallinnollinen ja rakenteellinen valmistelu on jo käynnistynyt kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla. Valmistelutyön ajoittuminen ajankohtaan, joka vaatii samanaikaista ja voimakasta resursointia hyvinvointivajeen paikkaamiseen, tuo omat haasteensa oppilas- ja opiskeluhuoltopalvelujen kehittämiselle siirtymävaiheessa. Talousarviossa esitetyt määrärahat tukevat myös palvelujen sujuvaa siirtymää hyvinvointialueiden piiriin. Viime kädessä näin turvataan opiskelijoiden oikeudet opiskeluhuoltopalveluihin aikana, joka on heidän hyvinvointinsa kannalta haasteellinen.

3.2 Toimenpiteet oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseksi ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien ja -avustusten määrärahasta on varattu 70 000 000 euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen myönnettäviin perusrahoituksen harkinnanvaraisiin korotuksiin. Tällä varauksella voidaan varmistaa sitä, että koulutuksen järjestäjillä olisi riittävä resurssointi opiskelijahuollon tehtäviin ja näin tukea kunkin opiskelijan oppimisvalmiuksia.

Vuonna 2020 opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat käynnistäneet kolmivuotisen Oikeus osata - ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelman, jonka puitteissa Opetushallitus on jakanut 19 milj. euroa valtionavustuksia hankkeille. Rahoitettavilla hankkeilla vahvistetaan esimerkiksi opinto-ohjauksen laatua, opiskelijoiden perustaitoja ja yhteisöllistä toimintakulttuuria. Osana perusopetuksen ja toisen asteen laadun kehittämistä toteutetaan myös Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma, jolla osaltaan varmistetaan oppivelvollisuuden laajentamisen onnistunutta toteutusta ja laajemmin opinto-ohjauksen laadukasta toteutumista. Opetushallitus näkee tärkeänä talousarvioesityksessä mainitun ammatillisen koulutuksen ohjauspalvelujen mallien ja sekä niitä tukevien digitaalisten ratkaisujen kehittämisen.

Opiskeluhuollon järjestämiseen tulevaisuudessa tulee vaikuttamaan sote-uudistus. Tärkeätä on seurata, miten tämä tulee toteutumaan, jotta varmistetaan eri toimijoiden sujuva yhteistyö ja opiskelijoiden riittävä opiskeluhuollon saatavuus. Yhdenvertaisten opiskeluhuollon palveluiden saatavuus eri alueilla ja erilaisille oppijoille tulisi olla lähtökohtana myös jatkossa. Entistä enemmän tarvitaan monien eri toimijoiden yhteistyötä ja myös tiedon sujuvaa siirtymistä, jota digitaalisten palvelukokonaisuuksien edelleen kehittäminen vahvistaa.

Koronatilanteen aiheuttamien oppimis- ja hyvinvointivajeen hoitaminen edellyttää panostuksia ammatillisen koulutuksen toimijoilta. Yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen kysymykset ovat teemoja, joihin erityisesti tulee panostaa. Ammatilliseen koulutukseen siirtyminen perusopetuksesta on opiskelijoille iso muutos, jolloin ryhmän tuki on keskeistä hyvinvoinnin ja myös oppimisen kannalta. Ryhmäytymisen tarve koskee myös aikuisopiskelijoita, joille uudelleen kouluttautuminen voi merkitä samalla uusien verkostojen ja tulevien yhteistyötahojen löytymistä.

4.1 Miten vähennetään koronaepidemian haittavaikutuksia ja oppimisvajetta lukiokoulutuksessa?

Lukuvuoden 2021–2022 aikana lukioissa jatkuu sujuvan, hyvinvoivan ja turvallisen arjen rakentaminen. Oppilaitosten toimintaan vaikuttavat korona-ajan lisäksi lukiokoulutusta koskevat uudistukset, joiden mukainen toiminta on aloitettu elokuussa. Lukion uuden opetussuunnitelman käyttöönoton ajoittuminen syksyyn 2021 tukee osaltaan lukioiden työtä oppimis- ja hyvinvointivajeen korjaamisessa. Uudistus vahvistaa lukioissa osallisuutta sekä henkilökohtaista oppimisen tukea ja ohjausta. Laaja-alaisen osaamisen tullessa opetussuunnitelmiin hyvinvoinnin tukemista osana kaikkien oppiaineiden opetusta ja toimintakulttuuria vahvistetaan merkittävästi.

Lukioiden toimintaan vaikuttaa merkittävästi myös toinen ajankohtainen, koulutuksellista tasa-arvoa ja nuorten hyvinvointia edistävä uudistus. Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä toisen asteen opinnoista tuli paitsi velvollisuus myös maksuttomia oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Opetushallitus on tukenut koulutuksen järjestäjiä muutoksessa mm. järjestämällä oppivelvollisuus-teemaisia aamukahveja ja useita webinaareja. Oppivelvollisuuden laajenemiseen liittyviin, eri koulutusmuotoja koskeviin kysymyksiin vastaamiseksi Opetushallitus perusti osoitteen oppivelvollisuus@oph.fi. Se, että Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa elokuussa 2021 voimaan tulleen oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa vuosina 2021 – 2024, on erittäin kannatettavaa. Seuranta kohdistuu seitsemään laajaan aihekokonaisuuteen ja mukana ovat niin koulutukseen hakeutuminen, opetus, ohjaus kuin hyvinvointikin.

Kesäkuussa 2021 Opetushallitus julkaisi kaikille kasvatus- ja koulutusasteille (ml. lukio) uudet tukimateriaalit, joissa koulutuksen järjestäjiä ohjattiin käynnistämään palautuminen koronapandemiasta sekä oppimis- ja hyvinvointivajeen paikkaaminen. Lukioita ohjeistettiin esimerkiksi kartoittamaan ja seuraamaan yksilöllisesti jokaisen opiskelijan oppimisen ja hyvinvoinnin tilaa, kiinnittämään huomioita jokaisen nuoren kohtaamiseen sekä tehostamaan opiskeluryhmien toimintaa. Lisäksi lukioiden tueksi järjestettiin webinaari lukuvuoden käynnistymiseen ja oppivelvollisuuden laajenemiseen varautumiseksi. Kaksi viikkoa sitten yhteistyössä THL:n kanssa toteutettu Hyvinvointiareena 2021 tavoitti laajasti opetus- ja opiskeluhuollon ammattilaisia.

Opetushallitus on juuri myöntänyt 211 lukiokoulutuksen järjestäjälle yhteensä 15 miljoonaa euroa valtionavustuksina tasoittamaan koronan aiheuttamien poikkeusolojen vaikutuksia. Vuosien 2021–2023 aikana avustuksilla rahoitetaan tukitoimia, joilla paikataan opiskelijoiden osaamisvajeita ja vahvistetaan heidän hyvinvointiaan. Tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoita ylioppilastutkintoon valmistautumisessa ja jatko-opintoihin siirtymisessä. Avustusta kohdennetaan opintojen kertaamiseen ja tukitoimenpiteisiin erityisesti opiskelijoille, joilla arvioidaan olevan puutteita opetussuunnitelman perusteiden mukaisten osaamistavoitteiden saavuttamisessa.

Opetushallitus on syyskuun aikana kartoittanut ja koonnut eri tavoin ajantasaista tietoa oppilaitosten ja opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin tilanteesta (mm. koulutusmuotokohtaiset etätapaamiset, kentän kuulemiset, webinaarit, valtakunnalliset tiedonkeruut, selvitys- ja tutkimustieto). Syksyn edetessä suunnitteluun tulevat seuraavaa vaihetta koskevat, tilannetietoon perustuvat toimenpiteet ja viestit koulutuksen järjestäjille. Käynnistämme parhaillaan ”korona-ajan opit” -työtä niin Opetushallituksen omassa toiminnassa kuin yhdessä kasvatus- ja koulutusasteiden osalta: mitä olemme oppineet, minkä käytäntöjen on hyvä jäädä arkeen ja mistä olisi hyvä luopua. Vastaava tarkastelu toteutetaan myös oppimisen ja hyvinvoinnin tuen sekä opiskeluhuollon näkökulmista.

4.2 Miten vähennetään koronaepidemian haittavaikutuksia ja oppimisvajetta ammatillisessa koulutuksessa?

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset koronaviruksen aiheuttamassa pandemiatilanteessa vuosina 2020–2021 ovat haastaneet maailmanlaajuisesti koko kasvatuksen ja koulutuksen toimialaa. Kuluneen vuoden aikana Opetushallitus on varmistanut koronavirukseen liittyvien hallituksen ja eduskunnan päätösten ja linjausten toimeenpanon ja tätä kautta kasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvon ja laadun edistämistä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, muiden hallinnonalan toimijoiden, sidosryhmien ja verkostojen kanssa. Olemme julkaisseet selvityksen etäopetuksen tilasta ja käytänteistä sekä varautuneet toimimaan vaihtoehtoisissa skenaarioissa ja valmistelleet niihin ratkaisuja, ohjeistuksia sekä tukimateriaaleja. Kesäkuussa 2021 Opetushallitus julkaisi kaikille kasvatus- ja koulutusasteille uudet tukimateriaalit koronapandemiasta palautumisen tueksi. Pandemian haittavaikutusten, kuten oppimis- ja hyvinvointivajeen, paikkaaminen on keskeinen painopiste. Opetushallitus kerää ja analysoi parhaillaan kokemus-, selvitys- ja tutkimustietoa oppimis- ja hyvinvointivajeista eri koulutusasteilla palautumistoimien suunnittelun pohjaksi yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Samalla käynnistämme korona-ajan opit -työtä, jossa tarkastellaan sitä, mitä poikkeusaikana on opittu, minkä käytäntöjen on hyvä jäädä arkeen ja mistä olisi hyvä luopua. Korona-ajan oppeihin sisältyy toimivien vuorovaikutussuhteiden merkitys sekä luottamuksen vahvistuminen koko koulutusjärjestelmässä, hallinnon eri tasoilla ja eri hallinnonalojen välillä.

Oppimis- ja hyvinvointivajeesta koottu kokemustieto ammatillisen koulutuksen kentältä kertoo, että opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen myönnettävät perusrahoituksen harkinnanvaraiset korotukset ovat elintärkeä tuki koronapandemiasta palautumisessa. Toimialalla näkyy kuitenkin kasvava huoli siitä, miten kestävä ratkaisu määräaikainen lisäresurssi palautumisessa on. Opetus- ja ohjaushenkilöstön riittävyyden lisäksi keskeistä on palauttaa opiskelijoiden opiskelu-, elämänhallinta- ja sosiaaliset taidot opintoja edistävälle tasolle. Pandemiasta palautumisessa haasteena on erityisesti aliedustettujen ryhmien ammatillisen kehittymisen tukeminen ja yksilöllisten opintopolkujen turvaaminen moniammatillisena yhteistyönä. Tarvitaan myös tukea työelämässä oppimisen ja näyttöjen toteuttamisen muotojen kehittämiseen muuttuneessa työmarkkinatilanteessa sekä opetushenkilöstön ohjaus- ja työelämäkumppanuusosaamisen vahvistamiseen ja hyvinvointijohtamiseen. Opetushallitus pitää tämän vuoksi tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen kehittämistoimintaa voidaan koronapandemiasta palautumistilanteessa rahoittaa myös tarvelähtöisesti kohdennetuin valtionavustuksin.